

НАУКОВИЙ ШЛЯХ ФРАНЦУЗЬКОГО ІСТОРИКА ДАНІЕЛЯ БОВУА

В Україні не лише фахівцям відоме це ім'я – Даніель Бовуа. Професор Лілльського університету, авторитетний історик, Президент Французької асоціації з розвитку українських досліджень, Даніель Бовуа вивчає неросійські культури, що, за його словами, «перебували в тіні Росії, але продемонстрували величезну живучість». Серед цих культур і культура українська, якій французький вчений присвятив ряд наукових праць [3, с. 21].

Мета статті – висвітлити наукову біографію Даніеля Бовуа, показати процес його становлення як історика, що вивчає проблематику польсько-українських стосунків протягом 1793–1914 рр.

Даніель Бовуа – вчений досить нетипової наукової кар'єри. Народився він 9 травня 1938 року на півночі Франції, в регіоні з історичною назвою Артуа. Після закінчення ліцею в Бетумі (департамент Па-де-Кале) почав студіювати мови. У північнофранцузькому шахтарському краї було чимало робітників-слов'ян, найбільше поляків. Даніеля Бовуа потягнуло спершу вивчати російську мову, культуру, історію, пізніше ж – аналогічний польський комплекс [1, с. 13].

На його наукову творчість великий вплив мало скептично-іронічне і раціональне мислення Вольтера. А далі – захоплення школою «Анналів», блискучим аналізом Фернана Броделя та Еммануеля ле Руа Ладюрі, історична соціологія з далекоглядною проекцією на сучасність. 1977 р. в Парижі захистив докторську дисертацію про Віленський шкільний округ 1803–1832 рр.

Почалася наукова кар'єра. Після повернення з Польщі – професор університету Шарля де Голля Лілль III; у ньому – керівник польської секції, директор Центру досліджень польської культури; одночасно – генеральний інспектор навчання польської мови у Франції. І місяці досліджень в архівах Росії, України (цих довгих архівних місяців дехто йому не міг дарувати) [1, с. 13].

Про ті часи згадує Даніель Бовуа в інтерв'ю Тарасу Марусику: «Проводити дослідницьку роботу було дуже важко. Архівні матеріали я збирав на початку 80-х років, найбільше – у 1982 році. Тоді я провів у Києві кілька місяців. Труднощі полягали в тому, що надзвичайно складно було одержати доступ до документів, які мене цікавили. Тема мого дослідження мало узгоджувалася з офіційною радянською ідеологією. Мені довелося, звичайно, дещо змінити тему, як це робилося у той період» [4, с. 123].

Над першою великою книжкою про Вільнюський шкільний округ працював десять років. Працював поволі, наче брав усе під лупу. Переважно тому, що результати його досліджень закреслювали історичні міфи Росії і Польщі. У Росії та Польщі його спочатку майже не друкували

(в Україні – тим більше). Поступово широка і довга зона досліджень – Литва, Білорусь, Україна – звузилася і перетворилася в трикутник відносин Росія – Польща – Україна XIX – початок XX ст.

Про видання своєї першої праці «Шкільництво польське на землях литовсько-руських 1803–1832» у Бовуа згадує: «То була моя докторська дисертація. Одним з рецензентів був професор Стефан Кеневич, який спеціально з тієї okazji приїхав до Сорбони. Однак у Франції книгу видано у 1977 р. в малому накладі. Видано її 1991 року під заголовком «Шкільництво польське на землях литовсько-руських 1803–1832» [5].

Свої три великі наступні монографії – «Шляхтич, кріпак і ревізор. Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1831–1863)» (1984), «Битва за землю в Україні 1863–1914. Поляки та соціо-етнічні конфлікти» (1993), «Російська влада та польська шляхта в Україні (1793–1830)», яка у 2003 та 2007 роках вийшла українською, Д. Бовуа назвав «малою українською трилогією». Без сумніву, це була назва з підтекстом – протиставлення власних праць, побудованих на солідній джерельній базі, Сенкевичевій «Трилогії» з її зафальшованою картиною міфічної України, «втраченої батьківщини», яку, принаймні тоді, коли Г. Сенкевич писав свої романи, треба було відзискати за будь-яку ціну [1, с. 19]. Праця «Гордіїв вузол Російської імперії. Влада, шляхта та народ на Правобережній Україні (1793–1914)» у 2011-му вийшла російською.

Думки автора абсолютно незаангажовані, оскільки історик не має жодного відношення ані до українців, ані до поляків. За «малу українську трилогію» в кінці 2006 року історик одержав польську премію імені Гедройца. У Польщі цей проект дуже популярний, у 2007 році успішно розійшовся третій наклад видання [2].

Отож науковий шлях Данієля Бовуа непростий. Кожна праця вченого вимагала максимальної мобілізації сил, але результат того вартий. Сьогодні історик має багато нагород за заслуги перед історією, головним чином у Польщі.

Список використаних джерел:

1. Дашкевич Я. Данієль Бовуа та вивчення історії польсько-українських відносин // Бовуа Д. Шляхтич, кріпак і ревізор. Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1831–1863) / Переклад з французької Зої Борисюк. – Київ, Інтел, 1996. – С. 3–48.
2. Логвиненко Б. Французький історик Данієль Бовуа видав третю книгу про Україну // УНІАН: Культура. – 2007. – № 16. – С. 6–7.
3. Українознавець Данієль Бовуа // Слово і час. – 1998. – № 7. – С. 21–22.
4. «Як дослідник я перебуваю якоюсь мірою в ізоляції» / Інтерв'ю з Д. Бовуа взяв Т. Марусик // Сучасність. – 1999. – № 2. – С. 123–129.
5. Włodek-Biernat L. Chłopów bili po twarzy // Gazeta wyborcza. – 2010. – 28–29 sierpnia.